



ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԵ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 9, 1892

ԹԻԻ 15

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	ԵՐԵՎԱՆ
Քննադատութիւն Հովուաց Վրայ . . .	113
Կեանք Յեօթանանամեայ Հասակի . . .	113
Կրօնական Լուրեր	114
Մեծ Պահքն և Փարիզ	115
Հետահայն	116
Թղթակցութիւնք. —	
Լաւորիկէ	109
Մեծ Պահքն Ապաշխարողն և Զատիկն . . .	117
Դատաստան Աստուածային	118
Աղբեր	118
Հանդէս Քաղաքական	119
Դրամական	120

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարս:

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղթատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարմըմ, Ամերիգան խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտնոնաքաց Ընկերութեան Կողմանէ, Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՄԵՐՄ, ՏԵՐԵՐԵՆ-ԽԱՐԱԳԻՐ

ԲՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՀՈՎՈՒԱՅ ՎՐԱՅ

Եկեղեցւոյ մը անդամներէն մին այցելութիւն մը տալով այդ եկեղեցւոյն սարկաւազին՝ կը յայտնէ նմա թէ շատ դժգոհ է իրենց հովուէն, թէ նորա քարոզները չինիչ չեն և նորա աշխատութենէն արդիւնք մը չտեսնուիր: Կ'ըսէ նմա թէ ինք իբրեւ սարկաւազ պարտէր միջոցներ ձեռք առնուլ նոր հովիւ մը բերելու համար: Սարկաւազն առանց բառ մը արտասանելու մտիկ կ'ընէ իւր խօսակցին, և ի վերջոյ կ'ըսէ. «Եթէ իմ փորձառութիւնս ունենայիր, բոլորովին պիտի վանէիր քեզմէ այդ խորհուրդները և զայնս պիտի համարէիր թեւադրութիւններն չար ոգւոյն, որ կը ջանայ կործանել այն թաղաւորութիւնը զոր հաստատելու պարտէիր աշխատիլ՝ զօրացունելով հովուին ձեռքերը: Ես ևս քեզ նման մտահոգութիւն ունեցայ անգամ մը: Խորհեցայ թէ մեր երէցն սկսած էր ծերանալ և օգտակար լինելու յարմարութիւն չունէր այլ ևս: Խորհեցայ թէ երիտասարդ պաշտօնեայ մը շատ աւելի օգտակար

կրնար լինել, և ուստի ազդեցութիւն բանեցուցի պաշտօնէն հանելու համար մեր հովիւը: Նա ի զուր ջանաց մնալ իւր դործոյն մէջ: Վերջապէս թողուց իւր պաշտօնը, և մենք նոր քարոզիչ մը կանչեցինք: Ժամանակ մը յետոյ որդիւս, որոյ վրայ մեծ հոգածութիւն ունէի և որոյ համար, աւելի քան իմ անձիս համար, կը փափաքէի պաշտօնէի փոփոխութեան, քրիստոնեայ եղաւ: Ի՞նչ միջոցաւ եկած էր նա առ փրկիչն: Մեր նոր քարոզիչն բանից և ջանից միջոցաւ: Որդիւս պատմեց իւր փորձառութիւնը: Նախկին երէցին խօսքերը, աղօթքները և կեանքն արմատացած էին նորա սրտին մէջ, և անդ իրենց դործն յառաջ տանելով վերջապէս առաջնորդած էին զնա փրկիչն նուիրել իւր անձը: Անմիջապէս զղջում մը զգացի երբ յիշեցի թէ այն երէցն ի՞նչ վշտացեալ սրտով բաժնուած էր մեզմէ՝ տեսնելով թէ Տէրոջը դործն հաւատարմաբար կատարելու համար իւր ըրած եռանդուն ջանքերը չէին զնահատուած: Անմիջապէս ճամբայ ելայ այն հովուին քով երթալու և անկէ ներսում խնդրելու համար: Գտայ զնա իւր մահուան անկողնին մէջ: Անցեալ դէպքերը շատ ծանր եկած էին իրեն, և իւր կազմութիւնը չէր կրցած դիմանալ: Պատմեցի նմա որդւոյս դարձը, ըսի թէ ինչպէս նորա դարձը կատարուած էր իւր ազդեցութեան շնորհիւ և թէ ո՞րչափ կ'ամփնայի առ ինքն ցուցած վարմանցս համար: Ներում խնդրեցի զղջման արտասուօք: Դիմ օծեալներուս մի դպչիք, ու իմ մարդարէններուս չարութիւն մի ընէք՝ (Ս. Մնաց. Ժ. 22), խօսքը միայն կրցաւ նա արտասանել: Այդ բաւական եղաւ: Այդ խօսքը սրտիս ազդելով ցոյց տուաւ ինձ թէ մեծ չարութիւն դործած էի և պարտէի դառնալ անկէ: Երէցին անկողնին քով էի երբ նա մեկնեցաւ այս աշխարհէն: Պատրաստ էի նորա կնոջ ամէն օգնութիւն ընել վերջին տխուր պարտականութիւնները կատարելու համար: Կինը շնորհակալութիւն յայտնեց, սակայն

նա չէր կրնար թոյլ տալ որ իւր ամուսնոյն այնչափ մեծ անիրաւութիւն ընող անձ մը ծառայութիւն մը ընէր նորա թաղման ժամանակ: Տուն վերադարձայ աւելի խմաստուն և, կը յուսամ թէ, աւելի բարի մարդ մը եղած: Այսուհետեւ, Աստուծոյ մեր վրայ դրած մէկ հովիւը իւր պաշտօնէն հանել ջանալու յանցանքը պիտի չգործեմ երբեք:»

Երանի՜ թէ այս սարկաւազին տխուր պատմութիւնը շատերն առաջնորդէր զգոյշ գտնուիլ զի մի դուցէ Աստուծոյ դործոյն արդեւք լինին պախարակելով իրենց հովիւը և այսպէս թոյլ չտալով որ նա բարի դործ կատարէ: Միւս կողմէ, երանի՜ թէ ամէն մարդիկ ներշնչուէին աւելի դործել Տէրոջը համար՝ զօրացունելով հովուին ձեռքերը, և այդու փառաւորելով զԱստուած և յառաջ տանելով մեր Տէրոջ և Նորա Որդւոյն թաղաւորութիւնը:

ԿԵԱՆՔ ՅԵՕԹԱՆԱՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՍՍԱԿԻ (Պատ. Տր. Բայլը)

Տր. Քայլերի գրէն երած բաղձաթիւ յօդուածներ հրատարակած ենք Աւետիքի մէջ: Հետագայ յօդուածով պատկառելի հովիւը յառաջ կը բերէ այն խորհուրդները զորս ունեցած է իւր ծննդեան եօթաւ նասներորդ տարեդարձին առթիւ:

Ամէն մարդու կենաց աշտարակին վրայ կախուած է զանգակ մը, որ ատեն ատեն կը սկսի վաւում զօղանջմամբ հնչել: Այդ զանգակ կը հնչեցուի մինչ կ'անցնին Աստուծոյ մեղ պարգեւած տարիները: Այսօր ժամանակի այս զանգակին ականջ կը դնեմ, անոր բաղխիւնները կը համբմամ. այդ բաղխիւնները կը շարունակուին մինչև որ անոնց ամբողջ թիւը կ'ըլլայ եօթանասուն:

Սոյն զանգակի ձայնին մէջ ոչինչ կայ ահաբեկիչ: Այդ ձայնը արծաթի բաղխիւններու քաղցր երաժշտութեան կը նմանի: Այդ զանգակի բաղխիւններու ունկն դնելով կը լսեմ հեռաւոր ձայնն դորովայից մօր մը որ քրիստոնեայ տան մը մէջ զիս իւր ծննդաց վրայ կ'առնու և աղօթք կ'ընէ: Կը լսեմ դարձեալ յոյժ երջանիկ մանկան մը ծիծաղը: Կը լսեմ հեռաւոր հնչիւններն դպրոցի և վարժարանի զանգակաց որ կը հրա-

«Իրենին զիս գօտեորիլ և պատրաստուիլ ապագայի աշխատութեանց և մըրցմանց համար: Ապա, Աստուծոյ ընտրած ժամանակին, երկինքէն իմ հոգւոյս կու գայ մեծ ձայն մը որ կը յորդորէ զիս Աւետարանի պաշտօնէութեան մէջ մտնել: Ապա կը լսեմ ներդաշնակաւոր հնչիւններն ամուսնական զանգակին, որ իբր երեսունեկն տարիներ քաղցր երաժշտութիւն արտադրած է տանս մէջ: Այս բոլոր բաղխիւններու հետ միասին կարծես կը լսեմ փողոյ ձայներ որք պարտականութեան կոչած էին զիս. կը լսեմ սուրբ ցնծութեան ձայներն եղբերաւորներու որ հնչեցուած էին ի սէր Քրիստոսի կատարուած բազում ծառայութեանց և բաղմամբի հոգւոյ փրկութեան համար: Անցելոյն զանգակատան երաժշտութեան կը խառնուին նաև Լաֆայէթ փողոցի սիրելի եկեղեցւոյս հօտին ձայները. աղօթասենեկին մէջ մատուցուած շերմ աղբս ներու ձայներ, գրասենեկի մէջ եղած քաղցր խօսակցութեանց ձայներ, հոգեւոր բաղմամբերուն արթնութեանց համար մատուցուած շնորհակալութեան ձայներ, կրակարանին, հիւանդասենեկին և լուռ ննջեցեալներու քով խօսուած սիրազեղ խօսքերու ձայներ:

Եթեանասուն երկար տարեաց մէջ արտադրուած այս բոլոր այլազան ձայները կը խառնուին զանգակի ներդաշնակ զօղանջիւններու հետ որ իմ ականջիս կը հասնին: Թող հնչէ այդ զանգակը: Անոր բաղխիւններուն մէջ կը պարուսակի ճիւղ Սաղմոսին ցնծալից շէշտը: Արդարև կրնամ ամենայն շերմեանդութեամբ շնորհակալ լինել առ Աստուծո՛ր եթեանասուն տարեաց մէջ ինձ տրուած դերազանց երջանկութեան և թաթաղունուրախութեան համար: Այդ տարեաց մէջ ունեցած բոլոր թերութեամբքս և անյաջողութեամբքս, բոլոր մեղքերովս և վիշտերովս հանդերձ, այսօր իմ վիճակս չեմ փոխեր ձոխ գանձուց մէջ թաղուած միլիոնատիրոջ կամ աշխարհի ու է մէկ աղնուականին դրից հետ: Անցելոյն անփոփոխելի արձանագրութիւնը խոնարհաբար կը յանձնեմ ու զորմած և սիրեցեալ փրկչիս, որոյ քաւարար արիւնը կրնայ մաքրել ամէն բիծ, կեղտ և արատ: Անցեալ կենացս յոռեղոյն մասը բոլորովին ինձ վերագրելի է, և լաւագոյն մասն ամբողջովին վերագրելի է Այնմ որ կրնայ տկար հոգէ աման մը դործածել իբրև միջոց իւր շնորհաց բաշխուելուն:

Այս երկար կենաց փորձառութիւններն աչքէ անցունելով, կը գտնեմ քանի մը մասնաւոր շնորհքներ որ պարտին շերմ երախտադիտութիւն զարթուցանել յիս: Այդ ողորմութեանց մին է անընդհատ առողջութիւն: Թէև երկու կամ երեք անգամ կիրակի օրը

տունս մնացած եմ բժշկիս պատուէրով, սակայն և այնպէս ոչ մէկ կիրակի անցուցած եմ հիւանդութեան անկողնոյ մէջ: Գլխաւոր առողջապահական կանոններս եղած են լաւ քնանալ, առողջարար կերակուր ուտել և «առանցք» ներուն շարժումը յամրացունել երբ անոնց յենարանները չափազանց տաքնային:» Զգուշութիւնն աշխարհի բոլոր բժշկաց չափ արժէք ունի: Շնորհակալ եմ նաև Աստուծոյ անխալ խօսքին վրայ ունեցած անխախտ հաւատոյս համար: Այդ Մատենին անըմբռնելի դաղտնիքները քննելէ կը խորշէի ըստ այն օգտակար աղբարարութեան թէ «Զա՞նչ բաները մեր Տէր Աստուծոյն կը վերաբերին, բայց յայտնուած բաները մեղի ու մեր որդւոյն տրուած են յաւիտեան»: Սուրբ Գրոց լուծիւնն յաճախ այնքան նշանակութիւն ունի որքան անոր մէկ խօսքը:

Այն սառույցները որք կ'ըսուի թէ կը պատեն եթեանասնամեաց հասակը՝ դեռ ինչոցած չեն հաւատոյս, կամ յուսոյս և կամ աստուածային ճոխ ուրախութեանս շերմաստիճանը: Փառաւոր տեղ մ'է այս աշխարհը յորում կրնանք ապրիլ և Աստուծոյ ծառայել, և չեմ փութար զայն փոխանակել մինչև իսկ Լաւագոյն Գաւառին հետ: Յորչափ անդդիացի մեծագոյն դիւանագէտը (Կլաւսթըն) իւր 82 տարեկան հասակին մէջ լի է աշխուժիւ, և ցորչափ Ամերիկայի կենդանի բանաստեղծաց մեծագոյնը (Հուիթըր) կ'ապրի կորովալիւր, թող ոչ որ եթեանասուն տարեկան հասակի մէջ դործեն կեանքէ քաշուելու խորհուրդն ունենայ: Կրօնը ոչ թէ լաւ մեղ ներու՝ այլ լաւ ապրելու արուեստն է:

ԿՐԾՆԱԿԱՆ ԼՈՒԲԵՐ

Մորալիացիք իրենց դիւցազնական դործերով կրկին եւ կրկին ցոյց տուած են թէ ո՛րչափ պատրաստ են նեղութիւն կրել իբրեւ Յիսուսի բարի դիմաւորներ ամենէն դժուարին վայրերու մէջ: Հիւսիսային արեւմտեան Ալաբայի եսկիմացւոց մէջ վերջերս հաստատուած առաքելութիւնն ընդ աղբու ասացոյց մ'է Մորալիացւոց յատկանիշը կազմող անձնութեան անհոգւոյն: Եսկիմացիք այնքան ստորին ժողովուրդ մ'են, կեանքն այնքան տխուր եւ տաժանելի է ի նոսա, որ ոչ որ յանձն կ'առնուր նոցա երկիրն երթալ իբրեւ միսիոնար, մինչեւ որ Տր. Չէքսըն Շէլտըն խնդիրը Մորալիացւոց ներկայացուց: Միսիոնարական փոքր մարմին մը 1883ին ձամբայ ելաւ երթալ այն հեռաւոր երկիրը, որոյ Սիթքա քաղաքէն (այն վայրը ուր գլխաւորաբար զբօսաշրջիկը կ'երթան) ունեցած հեռաւորութիւնն աւելի է քան հեռաւորութիւնն ընդ մէջ Լոնտոնի եւ Վիէնայի: Անդ միսիոնարք տարին անգամ մը միայն լուր, օգնութիւն եւ նպաստ կ'ընդունին քաղաքակրթեալ աշխարհէն: Զմեռներն օգոյն խստութեան եւ պիտոյն յից չգոյութեան պատճառաւ սաստիկ նե-

ղութիւններ կը կրէին: Նոր միսիոնարներ հասան 1887ին, եւ միսիոնարական նոր կայան մը հաստատուեցաւ Կարմեդոս առնուն: Կարմեդոս եւ առաջին կայանը, Բեթլ, իբր 200 մղոն հեռու էին իրարմէ եւ անանցանելի երկիր մը կար իրենց միջեւ, այնպէս որ միսիոնարք չէին կրնար իրարու ընկերակցութիւնը վայելել: Իբր երկու տարի յետոյ միսիոնարաց հայրենիքի եկեղեցին որպէս եկեղեցական զօրութեամբ աղբուեցաւ այն զարմանալի աւետօք թէ բնիկը սկսած էին հետաքրքրել Քրիստոնէութեան նկատմամբ եւ միսիոնարաց կ'աղաչէին իրենց գիւղերը դալ, վասն զի «Յիսուսի արիւնէն բաժին մը ստանալ կ'ուզէին իրենց չարութիւնները մաքրելու համար»: Միսիոնարական նորանոր ոյժեր խնդրուեցան հայրենիքէն, եւ տասնեութ անձինք պատասխանեցին այս հրաւերին: Այն քաջարի դործիչներէն առնուած նոր լուրերէ կ'իմանանք թէ իրենց բարի գործը հիանալի եղանակաւ կը յառաջդիմէ, նոր պատեհութիւնք կը բացուին շարունակ եւ փափաք կը յայտնուի երրորդ կայան մը հաստատել ի Թոմիս:

Ներկայ տարին կը համարուի իբրեւ սկիզբն բողոքական առաքելութեանց երկրորդ դարուն, վասն զի ճիշդ 100 տարի առաջ Բէյրի անուն անգղիացի միսիոնարը դնաց ի Հնդկաստան: Սակայն Մորալիացիք առ նուազն 50 տարի կանուխ սկսած են առաքելական գործը: Յամին 1741 հաստատուեցաւ «Եղբարց Ընկերութիւնն վասն Տարածման Աւետարանի ի Հեթանոսս»: Այս ընկերութեան դաշտին մէջ այժմ կան 295 միսիոնարք, 1,664 բնիկ օգնականք եւ 31,480 եկեղեցւոյ անդամք: Մորալիացիք յաճախ հեռաւոր երկիրներ կ'երթան եւ այսպէս քիչ ուշադրութիւն կը դրաւեն, սակայն Քրիստոսի փառսին համար աշխատողներուն մէջ անոնցմէ աւելի անձնութեանք չկան:

—Մեծին Բրիտանիոյ արտաքին առաքելական ընկերութեանց եղած նուիրատուութեանց համագումարը 1,301,579 անգղոսկոյ հասած է անցեալ տարի:

—Չինաստանի 35,000 բնիկ քրիստոնեայք անցեալ տարի 9,680 նսկի տուած են իրենց երկրին աւետարանչական գործոյն համար, եւ Միացեալ Նահանգաց քրիստոնեայ Չինացիք եւս, բաւական դուժար մը տուած են նոյն նպատակաւ:

—Սուլթան Կղզւոյն մէջ Պաթթա առնուն վայրենի ցեղ մը կայ: Երկու ամերիկացի միսիոնարք, Լայմէն եւ Մընսըն, 1834ին Սուլթան Կղզւոյն այդ ցեղին մէջ աշխատելու համար, սակայն անմիջապէս սպաննուեցան: Երեսուն տարի առաջ Հոնոնական Ընկերութեան գերմանացի միսիոնարք, որ Պորնէոյ կղզիէն արտաքսուած էին հալածմամբ, Սուլթան Կղզւոյն մէջ: 1890 տարւոյ վերջն այս միսիոնարք ունէին իբր 17,500 անհատներէ բաղկացեալ ժողովուրդ մը. կային նաև ուրիշ 500 անձինք որ փախաք յայտնած էին մկրտուել:

—Ռուսիոյ Պետական Խորհուրդը որոշած է որ բոլոր բողոքական հովիւք այսուհետեւ ռուս լեզուին քննութիւն տան, եւ 1892 մայիս 1էն՝ սկսեալ միայն ռուսերէն լեզուաւ քարոզ պիտի խօսուի պաթթիկեան գերմանաբնակ դաւաճներուն եւ կեղեցեաց բնակիչին:

—Տր. Ֆէրլէնք, որ ամերիկեան Պորտի

կողմէ կը գործէ Հնդկաստանի Մահարաթթա ցեղին մէջ, նորօրինակ կերպ մը կը գործածէ ունկնդիրներ քաշելու համար։ Սոյն միսինար վրանաբարձ կառքով մը կը ճամբորդէ, իւր հետ ունենալով մոգական լապտեր մը, որոյ պատկերը կը կազմեն իւր բնաբանները։ Տր. Ֆէրպէնք Անառակ Ուրդուին պատմութեամբ, զոր կը լուսաբանէ ինն պատկերներով, կրնայ 20-30 վայրկեան զբաղեցունել իւր ունկնդիրները։

—Չինաստանի ինչ ինչ մասանց մէջ ընդգէմ օտարազգեաց երեւցած շարժումը, որոյ պատճառաւ այդ երկրին քրիստոնէական առաքելութեանց ունեւոր վտանգի եւ ստացուածոց կորստեան նշաւակ եղած են, վիստեցուցած չէ այդ դաշտին միսինարները եւ կրնայ ի վերջոյ օրհնութիւն մը լինել։ Երիցական Պորտի քարտուղար Մր. Միչէլ կը գրէ թէ Շանթունկ նահանգին երիցական թեմին համար (որ այժմ կը պարունակէ 28 եկեղեցիներ, որոց եօթն վերջերս կազմուած են) անցեալ 1891 տարին իւր ամենէն յաջող տարին եղած է. 760 եւ կեղեցւոյ անդամք աւելցած են, եւ այսպէս ամբողջ անդամոց թիւը բարձրացած է 3,392-ի։ Կ'ըսուի թէ միայն մէկ երիցական թեմ կայ ի Միացեալ Նահանգս յորում, բաղդատմամբ աշխատող քարոզչաց թուոյն, այնքան շատ յաւելում եղած լինի եկեղեցւոյ անդամոց վրայ որքան ի Շանթունկ։ Ամերիկեան Պորտի միսինարք կը տեղեկագրեն թէ Չինաստանի կայսեր հրովարտակը, որ ոչ միայն կը պատուիրէ պաշտպանել զքրիստոնէայս, այլ գովեստիւ կը յիշատակէ զքրիստոնէութիւն, ժողովրդեան ուշադրութիւնն հրաւիրած է առաքելութեանց վրայ, եւ ասոնց տուած է այնպիսի դիրք մը զոր ունեցած չէին երբեք։

—Կրօնական լուրեր հրատարակելով մեր նպատակն է ընդհանուր շահագրգռութիւն գարթուցանել Աւետարանի գործոյն նկատմամբ եւ շարժել ամէն տեղւոյ քրիստոնեաները որ Աստուծոյ օրհնութիւնը խնդրեն այս գործոյն վրայ։ Սակայն աղօթել եւ տալ միասին պարտին երթալ, եւ այս նիւթին վրայ Միշնէթէ Հէրալտ հետադայն կը պատմէ։

Երկու սկովտացի երկրագործք խօսակցութիւն մը կ'ունենան այն կերպերուն վրայ զորս կը գործածէին նուիրատուութիւն ընելու համար։ Մին կ'ըսէ. «Ստակա կը պատրաստեմ հաւաքչին դալէն առաջ, այնպէս որ եթէ իմ բացակայութեանս հաւաքիչը դայ, ստակը նմա տրուի»։ Միւս երկրագործը կ'ըսէ. «Նոյն բանը կ'ընեմ ես. սակայն երբ ստակը պատրաստելով դնեմ սեղանին վրայ, անոր քով կը ծնրադրեմ ալ, շնորհակալութիւն կը մատուցանեմ առ Աստուծոյն որ ինձ կարողութիւն շնորհած է այն ստակը տալ իբրեւ կամաւոր նուէր իւրեն համար, եւ կը խնդրեմ Անկէ որ հաճի ընդունիլ նուէրս եւ դայն գործածել իւր փառաց համար»։ Այս զգացմամբք տրուած դրամը մեծ գործեր չը տեսներ։

Նուիրատուութեան մասին կռուպաշտք յաճախ օրինակելի եռանդ ցուցած են։ Տր. Մէյլի կը գրէ մեհեանի մը վրայ որ այժմ կը շինուի Ճափոնի Քրիստոյ քաղաքին մէջ եւ դեռ աւարտած չէ, եւ որոյ համար քանի մը միլիոն էն (մէկ էն հաւասար է առաւել քան 20 դահեկանի) ծախսուած է արդէն։ Սակայն հեթանոսք միայն դրամ տուած չեն այս մեհեանին համար։ Տր. Մէյլի մեհեանին բեմին վրայ տեսած է

չուանի 24 փաթոյթներ յորս կը պարունակուէր ընդ ամենայն 4,528 ոտնաչափ երկայն եւ չորս մատնաչափ տրամագիծ ունեցող պարան, ընդորովին մարդկային մազէ շինուած։ Այս փաթոյթներուն ամբողջ ծանրութիւնն էր 4,112 քաշ։ Այսչափ մազը հայթայթուած էր զոհողութեամբն աւրանց եւ կանանց որք իրենց գլխուն մազերը կտրած էին մեհեանին շինութեան ժամանակ գործածելի չուաններ շինելու համար։ Յիշեալ փաթոյթներուն նման ուրիշ 29 փաթոյթներ եւս հիննալով անգործածելի եղած էին։ Արդարեւ մեծ է այս մարդոց ցուցած կրօնասիրութիւնը։

—Չինաստանի Մուքտէն քաղաքին մէջ հաստատուած Մր. Բոս անուն միսինարը սկովտական Միացեալ Երիցական եկեղեցւոյ Միշնէթէ Բէրալտ լրագրին զրկած է ի Բորէա տեղի ունեցած զարմանալի արթնութեան մը նկարագրութիւնը։ Իբր տարի մը առաջ Կանկէ քաղաքէն Բորէացի մը Մուքտէն կու գայ եւ Մր. Բոսի կը պատմէ թէ իրենց նահանգին մէջ շատ մարդիկ քրիստոնէայ եղած էին կարգալով Լոնտոնի Կրօնական Տեղապալաց Ընկերութեան մէկ Բրիտոնէականը, որ քանի մը տարի շրջաբերած էր այն կողմերը։ Այս Բորէացին լաւ նկարագրի ու բնաւորութեան տէր եւ անկեղծ մարդ մ'էր։ Մուքտէն եկած էր մկրտուելու համար։ Իրմէ ետքը ուրիշներ կու գան նոյն նպատակաւ, եւ Մր. Բոս մարդ կը զրկէ ի Կանկէ տեղեկութիւն առնուլ համար այդ շարժման բնութեան վրայ։ Միսինարը նամակ մը կ'ընդունի քաղաքին երկրորդ մանտարինէն, որ յառաջագոյն քրիստոնէական գիրքեր ուղարկած էր Մր. Բոսէ։ Այս մանտարինը նամակին մէջ շնորհակալութիւն կը յայտնէր իւր ընդունած գիրքերուն համար։ Կ'ըսէր թէ կ'ուսանէր դայնս, եւ թէ երեք քաղաքացի մէջ հաւատացեալք կային։ Կանկէի մէջ կային առաւել քան 100 հաւատացեալք, ուրիշ քաղաքի մը մէջ՝ 90, եւ ուրիշի մը մէջ՝ 150։ Մանտարինը կը յաւելուր թէ սոցա իբր մէկ տասներորդը շատ լաւ հասկցած էին ճշմարտութիւնը։ Ձերմ փափաք կը յայտնէր նա որ ուսուցիչներ զրկուէին առ նոսա սորվեցունելու համար Բրիտոնի կրօնը։ Նշանաւոր խօսքեր էին ասոնք արդարեւ։ Բրիտոնէական աշխատութիւնը, թէեւ թոյլատրեալ, այլ ապօրինաւոր է ի Բորէա։ Մր. Բոս չկրնար հսկել սոյն շարժման վրայ այնչափ հեռուէն, քանի որ իւր զբաղմանց կը պարապի ի Մուքտէն։ Երանի թէ սոյն գործը չարգելուէր քրիստոնէից անհոգութեամբ։

—Ամերիկայի Երիցականաց շինական առաքելութեան միսինար Տր. Բորպէթ կը պատմէ նշանաւոր դարձի մը վրայ որ պատկերի մը միջոցաւ տեղի ունեցած է. դարձ մը որ շատերն առաջնորդած է առ Բրիտոն։ Չանկ անուն բնիկ քրիստոնէի մը օր մը կը հարցուի թէ ինչպէս ծանօթութիւն առած էր ճշմարտութեան վրայ եւ սկսած էր իբրեւ քրիստոնէայ ապրիլ ի պատասխանի այս հարցման. Չանկ հետեւեալ պատմութիւնը կ'ընէ։

Չանկի մէկ եղբորորդին, որ Չէֆուի դպրոցին մէջ կ'ուսանէր, եկած էր արձակուրդն անցունել հօրեղբորը տան մէջ եւ օր մը կը հարցնէ նմա. «Կ'ուզե՞ս տեսնել ասկէ երկու կամ երեք տարի ետքը ունենալիք լուսանկարդ»։ Չանկ հաստատական պատասխան կու տայ, եւ պատանին նմա

կու տայ իւր դասագրեանց մին եւ կը ցուցնէ պատկերն ափսոս ծխողի մը որ իւր վախճանին կը մօտենար։ Հօրեղբայրը սպասիկ կը զայրանայ եւ տղան խոյս կու տայ։ Այդ միջոցին այս մարդն ափսոս ծխելու մոլի էր, եւ արդէն փճացուցած էր իւր ստացուածքը։ Թէեւ սաստիկ զայրացած էր իւր եղբորորդունը բրածին համար, սակայն չէր կրնար չտեսնել թէ բաւական ճշմարտութիւն կար այն յանդիմանութեան մէջ զոր տղան իրեն տուած էր պատկերին միջոցաւ։ Չկրնար նա մտքէն ջնջել այս սպաւորութիւնը, մինչեւ որ յակամայս կը սկսի կարգալ այն գիրքը որ կը պարունակէր ափսոս ծխողին պատկերը։ Ահաւոր փորձառութեանէ եւ դժուարութեանէ ետքը կը ձգէ իւր մոլութիւնն Աստուծոյ օգնականութեամբ, եւ նոր կեանք մը կը սկսի իբրեւ քրիստոնէայ։ Չանկ ապա կ'երթայ իւր մէկ հօրեղբոր որ նմանապէս ափսոս ծխող մ'էր, եւ կը պատմէ թէ ինչպէս ազատուած էր այն անիծեալ մոլութենէն։ Այս վերջինն եւս քրիստոնէայ կ'ըլլայ, եւ իւր կինը, որդին եւ հարսը վերջերս կը մկրտուին։ Սոյն գերդաստանի պատկանող ուրիշ անձանց եւս խօսուած է ճշմարտութեան վրայ, եւ սոքա եւս նոր կեանք մը վարելու անկեղծ ջանք ունենալ կը թուին։ Այսչափ արդիւնք կ'ունենայ աշխատութիւնն այն հաւատարիմ պատանւոյն որ իմաստաբար գործածած էր պատկեր մը։

ՄԵԾ ՊԱՆՈՅ Ի ՓԱՐԻՉ

Աշխարհիս ամէն բանէն մէկ մէկ քիչ կը գտնուի ի Փարիզ, քիչ մ'ալ կրօնք։ Այս խօսքն ամենայն վերապահութեամբ պէտք է առնուլ, ինչպէս կ'ըսեն դաղդիական թերթք, վասն զի ճշմարիտ Փարիզցիին կեանքը երբեք չառնուր լրջօրէն։ Նա կրօնական բուռն զգացում կ'ունենայ երբեմն, բայց բազում այն է որ ի սպառ կը մոռնայ կրօնքը իւր շուրջ տեղի ունեցող կենսապայքարին մէջ։

Երբ Փարիզցին իւր խորհուրդները կը դարձունէ կրօնքի վրայ, կը բաղձայ որ այն ըլլայ շողշողուն, տեսարանական եւ թատերական։ Յաշո նորա Եկեղեցւոյ դրած ապաշխարանքներն են ձեւակերպութիւնք. Դիւրաւ չխոնարհիր սա վճռոյն առջեւ թէ ինք պարտի պահել եւ սգալ ապաշխարութեան աւուրց մէջ։

Մեծ Պանոց ամ ըստ ամէ գալուստն ի Փարիզ արդարեւ կը հռչակուի կրկնակի ցնծութեամբ։ Բարեկենդանի խախտմանութեանց կը յաջորդեն ո'չ թէ պանեցողութիւն եւ աշխարհէ հրաժարում, այլ պարահանդէսք եւ ընկերային խնծիք եւ խնճոյք, եւ նոյն ժամանակ չպակսիր թատրոններու մէջ նոր կատակերգութեանց եւ նուագախաղուց հանդիսատեսներու թիւը։

Ով որ Մեծ Պանոց առաջին երեք շաբաթներուն մէջ կը զգայ զինք անջատեալ, փակեալ, բանտեալ, արտօնութիւն կ'ընդունի Միշնէթին (Մեծ Պանոց կիսուն), քսանեւէորս ժամ վայելելու իւր բոլոր ուղածն ամենայն ազատութեամբ։

Նանուկայանը կը փակէ իւր խանութին փեղկերը, եւ արհեստաւորն իւր կրպակը։ Դիմակը եւ ազգի ազգի հանդիսութիւնք կը գրաւեն փողոցներն ամենայն ուրեք, մինչեւ որ մութը կ'ոխէ։ Իսկ զիշերը նախանձորք կը հանդիսանայ տուընջեան ոգեւորութեամբք եւ շարժմամբք։

Ընկերական աշխարհն ի շարժման է ամենեւին, եւ Օրիէրային առջեւ գտնուող հրապարակը խիտ առ խիտ խճողեալ է հետաքրքիր ամբողջութեամբ մինչեւ ուշ ժամանակ, կէս դիւերէն անդին, որք կը զննեն զանազան դիմակաւորաց անցուղործը:

Միջինքէն ետքը առ ժամանակ մի կը նուազին ընկերական այս շարժումը: Յետոյ կու գայ Ծաղկազարդի կիրակին, Զատիկի նախորդ կիրակին: Արմաւենեաց եւ ձիթեանեաց Միջերկրականէն բերուած ոստեր եւ երբեմն աւելի հիւսիսային ծառոց ոստեր՝ Կ'օրհնուին եւ սուրբ ջրով կը սրսկուին, եւ կրօնասէր հասարակութիւնը կ'առնուի կը տանի զայնս տուն:

Ծաղկազարդի կիրակին կը յաջորդէ Աւագ Ծաղաթը, որ հասարակ Փարիզեցոյն համար բուն Մեծ Պահքն է: Արգարեւ յայնժամ բարձրագոյն կէտին կը հասնի ապաշխարութեան զգացումը: Աւագ Ուրբաթն է տարուան մէջ մի միայն օր յորում թատրոններու դերասանք կը հրաժարին պարապելէ իրենց արհեստին, վասն զի նորա ստիպեալ են աշխատիլ կիրակի օրերն ալ ինչպէս միւս օրերը:

Բայց Զարչարանաց Ծաղաթն է միայն որ կը պատրաստէ Զատիկի ճամբան: Փարիզցիք իրենց առջեւ ունենալով այսպիսի տօնախմբութիւն մը, կրնան ժողովել ջանքի մը օր:

Մարդ պարտի նորասիրութեան հետաւում ընկերութեան մը վրայ նայիլ մակերեւութէն աւելի խորը՝ կրօնական նախանձեւ նշաններ տեսնելու համար ապաշխարողաց բարեպաշտութեան այս ժամանակամիջոցին մէջ: Նորա ամենէն ազդեցիկ ապացոյցը չտեսնուիր Սուրբ Սրտի մեծ եւ նոր եկեղեցւոյ վիթխարի պարսպաց ներքին կողմը — տուն երկրպագութեան մեծ եւ հոյակապ, կառուցեալ ոչ թէ վաղեմի թագաւորներէ, այլ՝ արդի հանրապետութեան օրով, եւ որ կը նայի ամբողջ Փարիզը վրայ Մոնմարթրի կատարէն: Զուտ նուիր այն նուիրական հաղարար տախտակաց վրայ որք կը պատեն Նոթր Ծամ տէ վիթխարի ներքին կողմը, այլ՝ այն անթիւ մարդկանց վրայ որք կը ժողովին լսել Մեծ Պահոց ժամերգութիւնները Նոթր Ծամ մայր եկեղեցւոյն մէջ:

Աւելի քան կէս դար առաջ պատանին Լաքորտէր զառաջինն ելաւ այդ եկեղեցւոյ բեմին սանդուղներէն վեր, եւ ի ներկայութեան արքեպիսկոպոսին որ տեղումն էր առ ահին, իւր պերճախօս եւ ազդու բեմադասցութեամբ սարսափացուց հաղարարու ունկնդիրներ:

Ունկնդրաց ինչ փայլուն խումբ մը կը նստէին յայնժամ Փարիզու այն եօթնդարեան հնութեամբ պատկառելի մայր եկեղեցւոյն մէջ: Զայն կը կազմէին Ծաթոպրիան, Լամարթին, Վիթթոր Հիւկոյ, Պէռիէ: Հազիւ կարելի է այսօր հաւաքել այսպիսի ունկնդրաց խումբ՝ լսել Մեծ Պահոց քարոզիչ մը, մինչեւ իսկ օժտեալ իւր նախորդին զարմանաքանչ տաղանդներովն, թէպէտ տակաւին ցայսօր սովորութիւն է երթալ լսել օրուան համայնից սիրելի քարոզիչն Մեծ Պահոց:

Հայր Հիասէնթ, երբ էր բողոքոս կրօնաւոր կարմեղեան, սկսաւ իւր քարոզչական պաշտօնը եւ համալս հանեց Նոթր Ծամի սոյն բեմին վրայ՝ եւ աստ յամին 1890 մեծարոյ Դոմինիկեան Մոնսպարէ ի յանդ հանեց կաբգ մը Մեծ Պահոց սեպհական

բանախօսութիւններ կրօնի հիմնական ճշմարտութեանց վրայ, զորս սկսած էր քսան տարի առաջ իւր առնական աշխոյժ հասակին մէջ:

Իւրաքանչիւր թեմի ժողովրդապետ եկեղեցական մեծ նախանձով եւ գործունէութեամբ կ'աշխատի երբ կը մօտենայ Աւագ Ծաղաթը, եւ հաւատացեալք կը յորդորուին աւելի խիտ ժողովաւորութեանց, եւ ունկնդիր լինել քարոզիչ եւ բանախօսութեանց որք այն առթիւ աւելի եւս կը յաճախուին: Իւրաքանչիւր թեմական եկեղեցի ունի ուրոյն նկարագիր եւ իւր սեպհական պատմութիւնը:

Շատ եկեղեցեաց մէջ կան մասնաւոր ծէսք եւ արարողութիւնք: Սէն Ռոշի ծերունագրագ ժողովրդապետն է անձնաւորումն խոնարհութեան եւ բարեացակամութեան, երբ սոյն ծերունի քահանայն ի նմանութիւն Վերջին Ընթրեաց տեսարանին, յորժամ Փրկիչն մեր լուաց իւր աշակերտաց ոտները, կը լուանայ տաներկու փոքր տղայոց ոտները Աւագ Հինգշաբթի օրն յետ միջաւոր:

Փոքրիկները — սիրուն, մաքուր մանկուհիք — մեծ հաճոյք կը զգան այս արարողութեան, եւ կ'ընդունին յարգանաց ժպիտով հացի նկանակը եւ սպիտակ գինւոյ սրուակը եւ հինգ ֆրանքնոց դրամը որ իրենց կը տրուին այս եղական արարողութեան ետքը:

Երեքշաբթիէ մինչեւ կիրակի առաւօտ Փարիզու բոլոր եկեղեցեաց զանգակները լուռ կը մնան: «Անոնք Հոռո գացած են», կ'ըսուի մանկանց: Բայց Զատիկին առաւօտը երբ զանգակաց զուարթակն զօղանջիւնք կը հնչեն որոտածայն, ամբողջ Փարիզ կը զարթնու ի նոր կեանս եւ կատարեալէս կը պճնազարդի նման իւր ընտրեալոյն վարդի:

Գաղղիոյ հին ազնուականութեան պետք կերոն ի ձեռնին կը մասնակցին Նոթր Ծամի թափօրին եւ պաշտամանց՝ առաւօտուն կանուխ, եւ Սէնթ Մատէն եկեղեցին, որոյ աւագ սեղանը ծաղկամբք զարդարեալ է յայնժամ, կը խոնին նորասիրաց բաղմունքիւն մը իրենց բոլոր նորահնար չքնաղագոյն տարազովք զգեստաւորեալ:

Սէնթ Մատէն եկեղեցին արդարեւ է Փարիզու նորասիրութեան ճաշակաւ կառուցեալ եկեղեցին: Հին չէ նման Մայր եկեղեցւոյն, վասն զի շինուեցաւ դասական վերակենդանութեան միջոցին, լինել «Տաճար Յաղթութեան» յաղթական Գաղղիոյ: Եւ ուստի ունի յունական տաճարի ձեւ, եւ աշխարհ համայն պարտի խոստովանիլ անոր չքնաղաղիւտ գեղեցկութիւնը: Բայց զատկական պաշտամունքը կը թուի նուազ յարմար անոր քան Նոթր Ծամի գոթական ճարտարապետութեան արարոց կոյտին, արգասիք երկոտասաներորդ եւ երեքտասաներորդ դարուց կրօնական եռանդեան եւ ճարտարապետական հանճարոյն:

ՀԵՏՈ. ՀԱՆ

Հետահանը շատ կը նմանի աքիսին թէ՛ կերպարանքով թէ՛ բնաւորութեամբ, անոր պէս ունենալով երկար եւ դիւրաշարժ մարմին, կարճ սրունքներ, բոցափայլ աչքեր եւ սրածայր ցոռկ: Ուստեսն են թոչուններ, սողուններ, աննշաններ, մուկեր, եւս. եւ շատ անգամ կը տեսնուի որ աներեւոյթ կ'ըլլայ մանելով փոքր ձեղքուած ծի մը մէջ եւ ժամանակ մը յետոյ կ'ելլէ

դուրս խլուրդ մը կամ առնէտ մը եւ կամ նման կենդանի մը բռնած, որ ի դուրս ապաստան փնտռած է իւր անձուկ թաքստոցին մէջ:

Հետահանին հոշակաւորագոյն տեսակը կը գտնուի յեգիպոս եւ մերձակայ երկրաց մէջ ուր կը կոչուի «Փարաւոնի մուկն»: Իւր մարդկային սեռին մատուցած ծառայութեանց համար ի հնունդն կը համարուէր սրբազան կենդանի մը եւ կը պաշտուէր իբրեւ աստուած: Բայց այդ ծառայութիւնք հետեւանք են ոչ թէ անասնոյն բարիք ընելու բաղձանքին, այլ՝ սպանութեան ընդածին սիրոյն:

Երկիր մը որ նշաւակ է եղէգներով եւ կնիւններով ծածկուած ցած խոնաւ հողի եւ տղմի մէջէ՝ վազող դեռոյ մը յորժմանց եւ ողորմանց, որոյ վրայ շարունակ կը զարնեն արեգական տոչորիչ շառաւիղները, կ'ըլլայ այլ եւ այլ սողուններու բնակութեան եւ աճման վայր: Ուստի յեգիպոս անոնք կը գտնուին անաւոր բաղմունքեամբ եւ սոսկալի կերպարանօք:

Ամենակարգին հրաշագործ կարողութեամբն այս վնասակար կենդանեաց յանկարծական եւ յանձնաւոր աճումն էին ոմանք այն պատուհասներէն որովք յեգիպոս տառապեցաւ երբ անիրաւ Փարաւոն մը չէր կամեր արձակել Խորայիլի որդիները, այլ խստացուց իւր սիրտն ընդդէմ Եհովայի:

Մեծ կարեւորութիւն ունի արգելել այսպիսի անտանելի չարիք մը, եւ ահա յայսմ իսկ նշանաւոր դեր մը կը կատարէ հետահանը: Ոչ այն թէ կը խիզախէ յարձակիլ մեծագոյն տեսակ օձից կամ բաւական խոշոր կոկորդիլոսաց վրայ, այլ՝ քան զայդ լաւագոյն բան մը կ'ընէ: Աւելի ընդարձակ կոտորած մը կը բերէ անոնց վրայ, կորուսանելով նոցա հաղարարու ձուերը միանգամայն, հանդերձ նոր ելած ձագերով. եւ բոլոր փոքրագոյն ձձիք եւ որդունք որս են նմա:

Հետահանը կորուսիչ ոգով տոգորեալ պտոյտի կ'ելլէ երեկոյն, լոկ մնչիկ եւ ծայրագոյն զգուշութեամբ կը սողոսկի աստ եւ անդ: Կը հետախուզէ ամէն թաքստոց, կը մտնէ ամէն ծակ եւ խոռոչ՝ դիմագրաւելով ամէն վտանգի, բայց իւր որսը ձեռք բերելու հաստատ դիտաւորութեամբ: Եւ ոչ իսկ կը դադարի մինչեւ անգամ երբ կը յագեանայ իւր ախորժակը, այլ՝ դեռ կը շարունակէ իւր կոտորածը լոկ աւերելու բաղձանքէ շարժեալ ի մեծ բերկրութիւն տեղւոյն բնակչաց:

Իւր դիւրաւ ընտանեալուն պատճառաւ շատ անգամ կը պահուի տանց մէջ՝ վտարելու համար սողուններ եւ ուրիշ անհաճոյ կենդանիներ որք տօթադին երկրաց մէջ շատ կը գտնուին եւ երբեմն մարդկային կենաց կորուստ յառաջ կը բերեն:

Հետահանն ունի մասնաւոր գեղ եւ վայելչութիւն, դիւրաշարժ է եւ կարի աշխոյժ: Երբ կը գրգռուի կամ պիտի յարձակի իւր որսին վրայ, աչուրները կը բոցավառին բարկութեամբ, մազերը կը ցցուին եւ ամբողջ կերպարանը կը յայտնէ մեծ անձուկ եւ կատաղութիւն:

Այս գեղեցիկ փոքրիկ կենդանւոյ մորթն է արծաթագոյն գորշ, ագուցն ծայրը՝ սեւ: Բայց մարմնոյն մէն մի մաղը եթէ ուրոյն ուրոյն զննուի, կը տեսնուի որ սպիտակ, թուխ եւ գորշ գոյներէ կը բաղկանայ անոր դոյնը: Աչուրներն են կարմիր, ժանր եւ վառվռուն, եւ ձայնն է մեղմ եւ թրթուռն:

Երբեմն կը տեսնուի որ կը նստի իւր ազգ-
րեւոյն վրայ ուստի ուսման իւր չորս
թաթերով նման սկիւռին:

Հետահանի մէկ տեսակը, որ կը կոչուի
հարսնահան, կը դառնուի ձաւկա կղզւոյն ան-
տառաց մէջ: Բնիկը շատ կը դմայի անոր
ճարտարութեան վրայ որով կը կորսնցունէ
օճերը: Երբ սողունը կը անկէ յարձա-
կում, կը դաւարի անառնոյն շուրջը: Իսկ
հարսնահանը կ'ուռնցունէ իւր մարմինը վերջին
աստիճան: Բայց այն միջոցին որ օճը կը
պարտաստուի խայթել, կենդանին իսկոյն
կ'ամփոփէ ինքզինք, դուրս կը սահի դա-
ւարով անմիջապէս մէջէն, եւ յարձակելով թշնամ-
ւոյն պարանոցին յետակողման վրայ, նոյն-
հետայն վախճան կու տայ պայքարին:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԲ

ԼԱՌԴԻԿԷ

(Շար. «Աւետարան» 14 Բէ-Է)

Լաւոգիկէ Տէրօջ բերնէն վախեալ է, որ-
պէս Յիսուս սպառնացաւ եկեղեցւոյն, այ-
նու զի գաղջ, յանձնապատան եւ հոգե-
կան կենդանութենէ զուրկ էր: Կճոյ դուզ-
նաքեայ բնկորը կը տեսնուին ամէն ուրեք,
սորա եւն մնացորդը մեծափարթամ եւ
յանձնապատան քաղաքին Լաւոգիկեայ, ո-
րոյ մերկութիւնն եւեթ կը հանդիպի ուղե-
ւորի նկատողութեան: «Տեսայ մի հնու-
թիւն», կ'ըսէ Տր. Սըմըրվիլ, «նման յաւէտ
զրան մի կողման, որ ուղիղ կեցած՝ ազ-
դուաբար յուշ կ'առնէր ինձ աստուածային
պատգամին մի մասն. «Ահաւասիկ կամ ես
առ դուրս եւ բախում»: Նոյն աստուածա-
յին ձայնն աջօր եւս մեղմիւ կը հնչէ մեր
ուսկան. այլ աւա՛ղ որ կը մնամք խուլ եւ
անզգայ: Նա կը խոստանայ, եթէ մեք
լսեմք իւր ձայնն եւ դուռն բանամք,
մանկ եւ ընթրել ընդ մեզ: Արդ, եթէ չա-
րունակեմք մնալ մեր նախկին ընթացից
եւ վարուց մէջ, միշտ առ ոչինչ գրելով
աստուածային ձայնն, յայնժամ Լաւոգիկե-
այ ուղղեալ պատգամն մեզ եւս պիտի ո-
րոտայ. «Հանդերձեալ ես փախել ի բերանոյ
իմէ:» Եւ գուցէ մի օր, տպագայ տարեաց
մէջ, ոմն ողբայ զմեզ, որպէս մեք այսօր
կ'ողբամք զԼաւոգիկեայիս: Ողբալի չէ՞ն մի-
թէ այնպիսիք որոց կեանքն ոչինչ ուշա-
դրաւ կը ներկայեն մեզ, նման Լաւոգիկեայ
արդի կացութեանն որ անհրապոյր եւ
հմայադիրկ աւերակներ միայն պարզեց Սը-
մըրվիլի եւ Բոքքըլիի նման ուղեւորաց:

Լաւոգիկէ լայնածաւալ դեմին մի գրա-
ւած էր յանցելունս. դարդիս քաղաքին հա-
րաւակողմն բազմութիւն որմոց մնացորդը
կ'երեւին մերձ ի փուլ, դէմ առ դէմ ջրմու-
ղին վրատակաց որք բլրոյ մի դառ ի վայ-
րէն կ'իջնեն հովտին հանդիպակաց կողմն:
Աւերածոցից մէջ ցարդ կը տեսնուին հողէ
խողովակաց կամ ազուգայից մասունք,
որք կը թուին ցուցնել թէ Լաւոգիկեայի
տեղեակ էին ջրաբաշխական օրինաց, այս-
ինքն թէ ջուրն ծածկեալ ջրանցի մի մէջ
իւր աղբեր կամ ահան բարձրութեան եւ-
եթ կը հաւասարի:

Լաւոգիկեայ մեծութիւնն եւ կարեւո-
րութիւնն ցուցնող ամենաուշադրաւ շին-
ուածն թէատրոնն է: Հսկայական կերտ-
ուած մ'էր սա, եւ Արկոսի թատեր նման
շերան մի կողմէն հատեալ չէր, այլ բուն
իսկ շերան մէջ շինեալ: «Բասանկու յար-
կեր թուեցի», կ'ըսէ Տր. Սըմըրվիլ, «սա-
կայն ասոնց ներքեւ մի քանիք եւս պար-

տին ըլլալ որք փլած կամ քակուած են:
Հերապոլոսոյ թէատրոնն զարմանալի կեր-
պիւ մեծ եւ ընդարձակ էր, բայց Լաւոգի-
կեայ թէատրոնն էր կարի յոյժ նշանաւոր:
Սոյն երկեակ թէատրոնը դէմ առ դէմ
կանգնած են: Այն նախնի ժողովուրդք ո՞ր-
քան մեծ կարեւորութիւն կու տային թա-
տերական զուարճութեանց եւ զբօսանաց:
Վերջապէս ցարդ տեսած թէատրոններուս
մէջ Լաւոգիկեայն ընդարձակագոյնն էր,
թէեւ Մելիտոսի թէատրոնն, զոր ի հե-
ռուստ կարող եղանք դիտել՝ մինչ ի Փրի-
էն, կը հաւաստեն թէ մեծագոյն է քան
զայս բաղդատաբար: Հաշուոյս մէջ չկան
ամիթիթէատրոնը, որպիսի են Կողոսէոնն
եւ այն որ ի Նիմես: Երկրորդ թէատրոն
մի եւս կայր, զոր ես անձամբ չկարացի
տեսնել, եւ կայ փոքրիկ երաժշտական թե-
ատրոն մի: Ահաւասիկ երեք թէատրոնք մի
քաղաքի համար: Տեսանք շահեկան ստա-
դիոնն, ոտնարշաւի շէնքն ի հովտին՝ բա-
ղանեաց մօտ, թէեւ ամէն քարաշէն կերտ-
ուած քանդ ու աւեր վիճակի մէջ: Համ-
բակ եւ իրաց իսկական արժանեաց անդի-
տակ տեղացիք քարերն փոխադրած են գե-
րեզմանաքար եւ շէնք շինելոյ համար:»
Քակել մի հոյակապ եւ գեղակերտ շին-
ուած, մի այլ անշուք եւ գծուծ շէնք
կանգնելոյ նպատակաւ, չէ՛ այլ ինչ բայց ե-
թէ մերկացունել հարուստն՝ աղքատն հաղ-
ուցունելոյ համար: Հարկ չէ կողոպտել
զոր մի այլ ոմն հարստացունելոյ համար:
աղքատն պարտիմք մի այլ եղանակաւ
հարստացունել կամ հանդերձել եւ ոչ թէ
ճոխին աղքատացմամբն:

Դիտած էք երբեք հնամի որմոց կիկղո-
պեան քարերը՝ նորակառոյց տանց եւ շին-
ուածոց մէջ ի գործ ածեալ, եւ նկատած էք
արդեօք թէ որքան կ'ոչնչանան կը դժժա-
նան դեռաւարտ շինութեանց քարինք՝ վա-
ղեմի դեղարուեստից կամ որմնադրութեան
կիրառած շինութեանիւթոց բաղդատմամբ:
Այսօր շնորհիւ մեր աշխուրջ կառավարու-
թեան՝ հնութիւնք կը հաւաքուին Պոլսոյ
մուսարանին մէջ եւ յետ այսորիկ աւերա-
կաց մօտակայ բնակիչք եւ հասակք ան-
տարակոյս առաւել յարգանք պիտի վարին
իւրեանց անխօս զբացեաց հետ: Որոշ է
թէ գնդապետ Լիքի այսր այցելելէն ի վեր,
ի սկզբան դարուս, Լաւոգիկեայ անցելոյն
մեծաքանակ մնացորդք եւ նշխարք սպա-
ռած են: «Հնութեանց քարերն իւրեանց
իսկական վայրէն հեռացունելոյ սովո-
րոյթն», կ'ըսէ այցելու մի, «օժանդակած է
քաղաքներն աւերմամբ եւ ամայութեամբ
պճնելու: Աւերակաց բնկորներու կարեւո-
րութեան տեղացւոց անդիտակ լինելն՝
բաղմամբիւ աշխարհածանօթ քաղաքաց
գիրքն զրկած է այն հմայքէն որ երբեմն
առ ինքն կը քարչէր օտարականներն:»

Յորժամ այցելուն ժուռ կու գայ ընդար-
ձակ դեմին վերայ, կը խորհի իւրովի, ե-
թէ քաջ հմուտ եւ տեղեակ է Պօլսոյ
թղթոյ, թէ արդեօք ո՞ր կը բնակէր այն
բարեպաշտօն Նիմիասն զոր Առաքեալն կը
յիշէ վեր թղթոյն մէջ: «Ողջոյն տալիք եղ-
բարց որ են ի Լաւոգիկիւս, եւ Նիմիայ եւ
որ առանին եկեղեցին է նորա» (Կող. Գ.
13): Հաւանօրէն Նիմիայ բնակարանն
քաղաքին մի խաւարչտին մասին մէջ կը
գտնուէր, Լաւոգիկեայ աւետարանական
հասարակութեան դռնօղութեան կեր լինե-
լէ յառաջ: Պօլսոյ լեզուէն ակներեւ է սա՝
թէ բաց ի իւր ժամանակի Լաւոգիկեայ

հանրային եկեղեցիէն, Նիմիաս մասնաւոր
կամ առանձին ժողով մի կ'ուսնեար իւր
բնակարանին մէջ, որ Եկեղեցի անուամբ
ծանօթ էր, որպէս սովորաբար կը հաւաք-
ուէին Ակիւղասայ եւ Պրիսկիդայ տանց
մէջ ի Հոռոմ եւ յԵփեսոս, եւ Փիլիմոնի
տան մէջ ի Կողոսս:

«Օտարականներ չկային», կ'ըսէ աշխար-
հաշրջիկ քարոզիչն Տր. Սըմըրվիլ, «որոց
կարենայի խօսքս ուղղել, եւ ուստի ու-
ղեկցօք ժողովեցանք ի մի վայր: Ընթեր-
ցանք թուղթն (Յայտ. Գ. 14-22) երկրորդ
անգամն լինելով յայտ աւուր, մեր աչաց
առջեւ տարածեալ մերկ ու անկերպարան
տեսարանէն թարմ մեկնութիւններ քաղե-
լով: Եւ մինչ ման կու գայի ի քաղաքին
անմարդաբնակ, կը մտաբերէի զյարուցեալ
եւ փառաւորեալ Փրկիչն յերկնից յերկիր
իջած, բախել զդուռնս, որք երբեմն փակ
կը մնային Նորա ընդդէմ, սոյն ամայացեալ
բարձանց վերայ:» Անջնջելի մի ազդեցու-
թիւն կը կրէ այցելուն ի տեսիլ Լաւոգիկե-
ան ամայութեան, որ «բնակեալ է զար-
դիս», որպէս կ'ըսէ Կիպրն, «գայլովք եւ
աղուխուք:» Եւ պարտիմ աստանօր յաւե-
լու թէ սա չէ այն Լաւոգիկէն որպէս կ'ե-
րեւի այժմ, այլ այն որպէս կ'երեւէր Բրիս-
տոսի հրաշալի թղթոյն անեղծանելի երե-
սին վերայ, տալով նմա մի կերպարան կամ
դիւք՝ իբր կրթիչ Աստուծոյ եկեղեցւոյն:

(Շարունակել)

Ա.Կ.

Ն. Յ. ԳԱՍՏԱՊԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՆՈՑ ԱՊԱՇԽԱՐԱՐՆ Ի ԶԱՏԿԻՆ

Նարեկացւոյ յիշած մեղաւորն ես դուն:
Մեղքերուդ վրայ կ'արթննաս Մեծ Պանոց
մէջ, եւ կը նիրհես մեծ Ջատիկն մէջ:
Մինչդեռ զգաստ կ'երեւիս Մեծ Պանոց մէջ,
կը թմրիս մեղքով մեծ Ջատիկն մէջ: Կը
բարեպաշտանաս ի Պանս, եւ կը գայթակ-
ղիս ի Ջատիկն: Կ'արդարանաս ի Պանս, եւ
կը մեղանչես ի Ջատիկն: Երբ կը զգուիս
մեղքերէն յաւուրս Պանոց, ընդ կրունկն
կը դառնաս նոյն մեղքին ի Ջատիկն: Քաղց-
րութեան ճաշակ կը վայելես Մեծ Պանոց
մէջ, օշինդր կը խառնես երբ կը մտնես
մեծ Ջատիկ օրերու մէջ: Կը կանգնիս Մեծ
Պանոց մէջ, եւ կը գլորիս Ջատիկ օրերու
մէջ: Կը ծաղկիս Մեծ Պանոց մէջ, եւ ան-
պտուղ կը լինիս Ջատիկ օրերու մէջ:
Մինչդեռ «Հրաժարիմ» կու տաս բոլոր մեղ-
քերէդ յաւուրս Մեծ Պանոց, անոնցմէ ոչ
մէկէն կը հրաժարիս մեծ Ջատիկ մէջ:
Մինչ կը խոստանաս յաւուրս Պանոց, եւ
չես կատարեր յաւուրս Ջատիկ: Մինչդեռ
կ'ուխտես ի Պանս, եւ չես վճարեր ի Ջատ-
կին: Մինչդեռ ապաշխարութեան բաղուկ-
ներ կը տարածես յաւուրս Մեծ Պանոց,
եւ կրկին ետ կ'ամփոփես բաղուկներդ յա-
ւուրս Ջատիկն: Մինչդեռ կը դրուիս իբր
ճշմարիտ ապաշխարող ի Մեծ Պանս, եւ
իսկոյն կ'եղծանիս ի Ջատիկն: Մինչդեռ կը
հաշտեցունես զքեզ Հօրք հետ յաւուրս Պա-
նոց, եւ կրկին կը խոտեցունես զՆա յա-
ւուրս Ջատիկն: Յաւուրս Պանոց կը նա-
ւորդես, եւ յաւուրս Ջատիկ կը թուլնաս
գծին մէջ: Կը սկսիս յաւուրս Պանոց, եւ
չես ժամաներ հոգեւոյդ հանգստեան Ջատիկ
օրերու մէջ: Կը լեցուիս Պանոց օրերու
մէջ, եւ կը թափուիս Ջատիկ օրերու մէջ:
Հիմ կը ձգես Պանոց օրերու մէջ, չես զը-
խաւորեր Ջատիկ մէջ: Մինչդեռ սակաւ
կը վաստակիս ապաշխարութեան օրերու
մէջ, բիւրաւոր կը վատնես Ջատիկ օրերու

մէջ: Սակաւ ինչ կը դանձնա յաւուրս Պա-
հոց, անթիւ կը սպառնա Չատկի մէջ: Իր-
բեւ զաղաւնի կը մտնես Մեծ Պահոց մէջ,
եւ իբրեւ զաղաւն կ'ենես եւ կը մտնես
Չատկի օրերու մէջ: ԶԻրիստոս կը դաւա-
նիս Մեծ Պահոց մէջ, եւ հոգեւորանին զքեզ
կը նուիրես մեծ Չատկի մէջ: Մինչդեռ կը
մաքրուիս Մեծ Պահոց մէջ, եւ կը մրճոտիս
մեծ Չատկի մէջ: Կը դիմաւորես զՅիսուս
Մեծ Պահոց մէջ, եւ թիկունք կը դարձու-
նես Անոր՝ Չատկի մէջ: Յաւուրս Մեծ
Պահոց կը լուացուիս, եւ յաւուրս Չատկի
առաւել կը զաղաւնաս: Դաւթի պէս կը
զղջանաս Մեծ Պահոց մէջ, եւ Սաւուղի
գործեր կը գործես Չատկի օրերու մէջ:
Շրթունքով կը ճշմարտես Պահոց մէջ, սրտով
կը ստես Չատկի մէջ: Առ երեսս կը հրեշ-
տականաս յաւուրս Պահոց, ի խորհուրդս
կը դիւանաս յաւուրս Չատկի: Կը դասա-
ւորիս ի պարս հեղոց, այսինքն՝ ապաշխա-
րողաց, Պահոց մէջ, եւ ընդ դեւս կը կա-
քաւես Չատկի օրերու մէջ: Յաւուրս Պա-
հոց կը հպաւորիս դաշն կնքել Բրիտանոսի
հետ, իսկ Չատկի մէջ իբրեւ ուխտակորոյս
արտաքս կը մերժիս: Ի Մեծ Պահս մաքուր
հոգեկիր կ'երեւիս, իսկ ի մեծի Չատկին
մոլի խելագար կը դառնաս:

Երբ ի մեղաց կապից արձակուելու ձեռք
գրուեցաւ գլխոյդ վերայ եւ «Արձակեմ
զքեզ» ըսուեցաւ, եթէ մեղաց դառնութիւն
մորմոքած էր քու հոգիդ, դուն պէտք էր
ըսէիր. «Ո՛չ իմ մեղքս չհալեցաւ, դեւեր
չհալածուեցան, իմ մեղաց կապանքներս
չխզուեցան, չլթաներս չխորտակուեցան,
մեռած հոգեկան փափաքներս չկենդանա-
ծան, իմ հարուածներս չբժշկուեցան, իմ
վէրքերս չողջացան, ունեցած ապականու-
թիւններս չվերցուեցան, իմ հոգւոյս տըխ-
րութիւն չզնաց ինծմէ, իմ սրտիս հառա-
չանքն եւ հեծութիւնը չհեռացան, մեղքի
խաւարն չփախաւ, հոգւոյս մէջն եւ մոռնի
չգացին . . . , հոգւոյս տաղնապն չդատ-
ուեցաւ ինծմէ, չոչնչացան մեղքիս չարիքն,
հոգւոյս յուսահատութիւնն չհալածուեցաւ
եւ իմ փրկչիս ձեռքն չթաղաւորեց իմ
սրտին, իմ խորհուրդներուն եւ իմ փա-
փաքներուն վերայ: Ինչ վիճակի մէջ էի
գլխոյս վերայ ձեռք դնելէն առաջ, դնելէն
յետոյ դարձեալ նոյն վիճակին մէջն եմ:»
Զինդրեցիր քու հովիւէն որ քեզ առաջնոր-
դէր զքեզ ի Գողգոթա տանելու եւ մահ-
ուան փայտին վերայ խաչեալ Յիսուսը քեզ
ցուցնելու: Չտեսար զՅիսուս, չգրկեցիր
Անոր ոտքերը, չհամբուրեցիր այն սուրբ
ոտքեր եւ չարաստուեցիր Անոր ոտքերուն
վերայ: Դեռ Գողգոթայի ճամբան անծանօթ
է քեզ եւ ծածկուած՝ քու աչքերէն: Եթէ
անգամ մը երթայիր անդ ի Գողգոթա եւ
խնդրէիր Խաչուածին կողերուն արիւնը
քու հոգւոյդ վերայ, եւ եթէ այն թափուէր
քու սրտին վերայ, բայց քու հոգւոյդ ա-
պականարար աղանդութիւններ լուանալու
եւ սրբելու անկարողանայր, այն ժամանակ
արդար պատճառ ունեցած կը լինէիր ըսելու
թէ Գողգոթայի պատարադն այնչափ հա-
րիւրաւոր տարիներ վրայ անցունելով կո-
րուսած է իւր զօրութիւն, տկարացած է,
քարթուցած է, ուստի իմ մեղաց համար
պէտք է նոր թափուի, եւ այն ժամանակ
երթայիր քու հովիւին եւ խնդրէիր որ
Գողգոթայի Խաչին վրայ մեռած Փրկչին
կրկին եւ կրկին բերէ երկինքէն նոյն մարմ-
նով եւ զոնէ զՍ. քու մեղաց քաւութեան
համար:

Եթէ դուն սովորիս Գողգոթայի ճամբան
եւ աչքովդ տեսնես զՅիսուս, որոյ կողե-
րէն եւ ձեռքերէն արեան ցնցուղ կը վազէ,
տեսնէիր Նորա երեսին թուքն, եւ նոյն
երեսին վերայ գտնուող ապականաց նշան-
ներն, տեսնէիր Նորա գլուխ փշեայ պսա-
կաւ պատեալ եւ Նորա նիհար եւ մահուան
քրտինքով քրտնած դէմքը, որ անկեալ
թօշնեալէ իւր ուսոյն վերայ, դուն յայնժամ
պիտի որոշէիր եւ ուխտեալ հոգւով ուխ-
տէիր այլ եւս մեղք չգործել, դուն պիտի
վճռէիր թէ աւելի լաւ է որ տանջուիս
գոթային ցաւերով քան թէ կրկին գրիս-
տոս սպանել տաս քու մեղքիդ համար:

Հաւատուոր

Ս. Դ.

ԴԱՏԱՍԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ

Հետեւեալ ազգու պատմութիւնը գրուած
է Սպանիայէ Թ. Լ. Լրագրոյ:

Սպանիոյ Ֆիկուէրաս քաղաքին մօտ կը
բնակէր մի երկրագործ ընտանիք երեք ան-
դամօք. հայր, եղբայր եւ քոյր: Զինուո-
րագրութեան վիճակը որդւոյն ելած ըլլա-
լով, հայրը որոշեց 1,500 Փրանք վճարել եւ
անոր տեղ մի փոխանորդ գտնել: Առ այս
ծախեց նա մի քանի արջառ եւ դրամը
տանը արկղը դնելով որդւոյն հետ ճամբայ
ելաւ Ժէրոնա քաղաքը երթալ փոխանորդը
գտնելու համար, իւր դուստրը, Տոլորէզ,
միայնակ տունը ձգելով: Բոլոր այս եղե-
լութիւններն ուշի ուշով կը դնէր Թու-
լանու անուամբ մի դրացի, եւ հաղիւ թէ
հայր ու որդի մեկնած էին քաղաքէն, ահա
նա ծպտեալ ու երեսը դիմակ մը դրած
տունէն ներս կը մտնէ եւ դուռը կ'զգուր
խոհանոցը կը մտնէ, ուր Տոլորէզ կը գըտ-
նուէր: Սա անաբեկեալ իւր տեղէն վեր կը
ցատկէ եւ կ'ուզէ օգնութեան աղաղակ
բանալ. «սակայն դեռ բերանը չբացած՝
աւաղակը դնա կը բռնէ եւ սեան մը կը կապէ:
Դաշոյնն Տոլորէզի գլխուն վրայ չողացնե-
լով կը ստիպէ դնա ցոյց տալ այն տեղը ուր
պահուած էր 1,500 Փրանքը: Տոլորէզ կը
յայտնէ տեղը, եւ աւաղակը կ'առնու դրա-
մը եւ գրպանը կը լցնէ: Օրիորդը հակա-
ռակ ծպտման կը ճանաչէ դիմակաւոր ա-
ւաղակը եւ կ'ըսէ, «Շատ մեծ անիրաւու-
թիւն մ'է որ մեզի կ'ընես. մինչ ցարդ իբր
բարի դրացիներ միմեանց հետ կ'ապրէինք,
եւ դու այժմ կու դաս կողոպտել զմեզ:»

«Դու կը ճանաչե՞ս զիս» կը գոչէ աւա-
ղակը:

«Անշուշտ, դու Թուլանուն ես:»

«Ահ, թշուառ աղջիկ, դու քո մահուան
վճիռդ տուիր. որովհետեւ զիս ճանչցար,
պէտք է որ մեռնիս, զի չեմ ուզեր որ կա-
ռավարութիւնն իմանայ եւ ես ի բանս
ձգուիմ:»

Տոլորէզ կ'ողբայ եւ կը խնդրէ խնայել
իւր կենաց, եւ կը խոստանայ կառավարու-
թեան իմաց չտալ:

«Ինչ որ քեզ համար կրնամ ընել» կ'ըսէ
աւաղակը, «այս է միայն. մահուանդ ե-
ղանակը դու ընտրէ: Ո՞րը կ'ընտրես, մոր-
թուի՞լ, կախուի՞լ, թէ խեղդուի՞լ:»

Տոլորէզ կ'աղերսէ դառն արտասուօք
խնայել իւր կենաց: Թուլանու անխախտ
կը կենայ յիւր որոշման: Ուստի օրիորդը
կը խնդրէ որ կախուելով մեռուի, յուսա-
լով որ նախապատրաստութեանց միջոցին
թերեւս օգնութիւն ժամանէ: Թուլանու
կը հրամայէ աղջկան իւր աղօթքը կատա-
րել եւ պատրաստուիլ մեռնելու. իսկ ինքը
փոքրիկ աթոռ մը առնելով սննեակին մէջ-

տեղը կը դնէ եւ վրան կանգնելով եւ չու-
անը դերանէ մը անցունելով կը պատրաստէ
կախաղանը: Չուանը լաւ մը կապկէն եւ
գլուխը անցունելու համար օղակ մը շինե-
լէն ետեւ կ'ուզէ կատարելապէս վստահ
ըլլալ թէ արդեօք սա իւր պաշտօն պիտի
կատարէ՞ ճշգիւ. ուստի գլուխը օղակին
մէջ կ'անցունէ: Յանկարծ ոտից տակի ա-
թոռը կը գլորի եւ Թուլանու գետնին եւ
առաստաղին մէջ կախուած կը մնայ: Ի
դուր կ'աշխատի ձեռքերով չուանը բռնել
եւ գլուխը օղակէն աղաւթի. կ'աղաչէ որ
Տոլորէզ իրեն օգնութեան հասնի, սակայն
սա գերանին կապուած ըլլալով չկրնար
տեղէն շարժիլ: Աւաղակը կը ջնայայ աւ-
ռաներով չուանը փրցունել, սակայն իւր
ձեռքերը խածնելով զայն արիւնլուայ կ'ընէ
եւ երեսը կը ծածկուի ձեռքերէն վաղած
արեամբ:

Սոյն վայրկեանին տան բարեկամներէն
մին հոն կը հասնի, եւ կը զարմանայ որ
դուռը դոց է. կը բաղխէ բայց բացող չկայ:
Մի քանի դրացիներ կը հասնին, որոց մէջ
է նաեւ Թուլանուի կինն. դուռը կը կոտ-
րեն, եւ ինչ տեսարան կը բացուի սոցա
աչաց. Տոլորէզ խոհատան սեան կապեալ
եւ նուաղեալ, եւ Թուլանու կախեալ:
Շուտով կը կտրեն չուանը եւ անկենդան
մարմինն յերկիր կը տապալի, որոյ գրպա-
նէն սակիներն գետինը կը թափին: Տոլորէզ
սթափելով կը պատմէ զամենայն, որ տեղի
էր ունեցած:

Այս յոյժ ազգու եւ հետաքրքրական պատ-
մութիւնը վիպասանութիւն չէ, այլ նոր
տեղի ունեցած իրական դէպք մը, որոյ
վրայ բառ մը աւելցնել հարկ չէ զի անդ
կը տեսնուի թէ «Տէրը գիտէ բարեպաշտ-
ները փորձութենէ աղաւթի» եւ փոս փո-
րողը իրեն շինած փոսին մէջ ձգել:

Պրուսա

Գ. Պ.

23 մարտ 1892

ԱԶԴԵՐ

Աւետարանական Հայոց Կէտիք Փաշայի
աղօթատեղւոյն մէջ, Աւագ հինգշաբթի ե-
րեկոյ ըստ Թուրքաց ժամը Չին, պաշտօն
պիտի կատարուի ի յիշատակ Տեառն մերոյ
Յիսուսի Բրիտանոսի չարչարանաց: Չատկի
կիրակի առաւօտուն եւս ըստ Թուրքաց
ժամը 4ին Սբ. Հաղորդութեան խորհուրդը
պիտի կատարուի նոյն աղօթատեղւոյն մէջ:

Սոյն Խորհուրդ պիտի կատարուի նաեւ
Իսկիւտարի մատրան մէջ Չատկի առա-
ւօս պաշտաման սովորական ժամուն:

Կ. պոլսոյ Երիտ. Բրիտ. Ընկերակցու-
թեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունե-
նայ վաղը, ժամը 8½ին ըստ Թուրքաց, Պաշ-
պըլ Հաուսի մատրան մէջ: Աղօթքն նիւթն
է Յովն. Ժ. 21:

ԱՐՈՒԵՍ

ՀԱՐՍԱՆԱԼՈՅ

ՆԻ

ՀԱՐՍՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՀԵԼՈՅ

Կ. Պէռլզօնի հեղինակած մէկ գործն է
այս, զոր Գերմաներէնէ ի Հայ թարգմանած
է Մ. Կ. Նազիկեան: Ինչպէս հարստանալ
ուղղորդելու նոյնպէս ո եւ է երիտասարդի
համար ընթերցանութեան արժան յոյժ բա-
րոյալից գրքոյկ մ'է: Տպագրուած է ձիվե-
լէկեան տպարանի մէջ եւ կը վաճառի ի
զին 4 դահեկանի:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մարտ 28 ըստ Գրեգորյան, և ապրիլ 9 ըստ Հռոմ, 1892

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Բրուսելից նոր նախարարապետ Կոմս Դոյ-
լենպուրկ անցեալ շաբթու Բրուսելական խոր-
հրդարանին մէջ խօսելով ջանաց ցոյց տալ թէ
գերմանական պետութեան վարչապետի եւ
Բրուսելից նախարարապետի պաշտօններուն
անջատումն իմաստուն անօրինութիւն մ'էր:
Ըսաւ թէ միայն Բրուսելից նախարարապետի
պաշտօնին յարակից աշխատութիւնք եւ
պատասխանատուութիւնք բաւական էին
սպասել զօրաւոր մարդու մը ամբողջ կո-
րովը, եւ թէ բաց աստի Գերմանիոյ նա-
խարարապետը, որ ընդհանուր պետութեան
գործոց կը նայէր, աւելի ազատ զիրք մը
պիտի գրաւէր եթէ պատասխանատու
չընուէր Բրուսելական գործոց ընթացից
համար: Կոմս Գալփերիլի, յարեց նա, Բրու-
սիոյ Արտաքին գործոց նախարարի պաշ-
տօնը պահելով ստուգապէս ցուցուց թէ
Բրուսելից եւ համայն կայսրութեան արտա-
քին աշխարհավարութիւնք նոյն պիտի լի-
նէին: Քանի մը օր առաջ եւս Կոմս Գալփ-
երիլի համիմաստ խօսքեր ըրած էր: Կոմսն
ըսած էր թէ երբ Պիզմարք իշխան Գերմա-
նիոյ նախարարապետ էր, Կոմս Բոլն Բրու-
սիոյ նախարարապետի պաշտօնը վարած էր
տասնեւմէկ ամիս, սակայն ապա հրաժարած
էր տկարութեան պատճառաւ եւ Պիզմարք
իշխան վերստին յանձն առած էր վարել
այդ պաշտօնը: «Եթէ մինչեւ իսկ Պիզմարք
իշխան», ըսաւ Կոմս Գալփերիլի, «իւր
տարապայման զօրութեամբ եւ անցեալով
դաւաւ որ Բրուսիական նախարարապետի
պաշտօնին յարաձուն պատասխանատուու-
թիւնք դժուարակրելի բեռ մը կը կազմէին,
ուրիշ ո եւ է մարդու համար անվայել պիտի
լինէր մինչեւ իսկ երեւակայել թէ պիտի
չընկճէր այդ բեռնն տակ:»

Երբ Կոմս Դոյլենպուրկ իւր ուղերձին
մէջ յայտարարեց թէ նախարարութիւնը
վերջ պիտի տար կրթական օրինադրին վի-
ճաբանութեանց եւ յետոյ պիտի խորհէր
թէ խնդրը ե'րբ եւ ինչպէս պարտէր ի
նկատ առնուիլ վերստին, ծափահարու-
թեանց եւ սուլմանց ձայներ միանգամայն
լսուեցան, սակայն ծափը առաւել զօրաւոր
էին: Բայնսթակի կաթոլիկ կուսակցու-
թիւնը նոր դրահաւորի մը համար խնդ-
րուած վարկին դէմ քուէարկեց, եւ այս-
պէս նախարարութեան առաջարկը չընդուն-
ուեցաւ: Գերմանացի Կաթոլիկներու բերան
համարուող թերթը ցոյց կու տայ թէ կաթո-
լիկ երեսփոխանաց այս ընթացքն անոնց կող-
մէ յայտարարութիւն մ'է նախարարութեան
ընդդիմանալու, վասն զի Բրուսիական կա-
ռավարութիւնը թողած էր կրթական օրի-
նադիրը: Սակայն զինուորական սովորա-
կան վարկերն ընդունուեցան առանց վի-
ճաբանութեան, եւ յետ կարճատեւ վիճա-
բանութեան՝ Բայնսթակը ելեւմտացոյցի
յանձնաժողովին նկատողութեան յանձնեց
9,643,000 մարքի յաւելուածական վարկը
զոր կառավարութիւնը կը խնդրէր ռազմա-
գիտական երկաթուղեաց ցանցն ի գլուխ
հանելու համար: Խորհրդակցութեանց մի-
ջոցին Ներքին գործոց նախարար Տր. Ֆոն
Պէտթիլէր յայտարարեց թէ այդ վարկն
արտօնող օրինադիրն ստիպողական կարե-
ւորութիւն ունէր, եւ թէ այս խնդրոյ
կարգադրման մինչեւ աշուն յապաղումը
կրնար վտանգաւոր լինել: Ներքին գործոց

նախարարն աւելցուց նաեւ թէ ճիշդ հիմա
էր հանրագումար մեծ շինութեանց ձեռնար-
կելու ժամանակը, վասն զի այդու դործ
պիտի հայթայթուէր աղքատաց:

Պիզմարք իշխանի ծննդեան 77րդ տարե-
դարձը մեծ ոգեւորութեամբ տօնախմբուե-
ցաւ ապրիլ 1ին: Յիշատիկսրուհէէ քաշ-
ուած հեռագիր մը հետադայն կը հաղորդէ.
«Պատգամաւորութիւններ եկան Գերմա-
նիոյ բոլոր կողմերէն, ի մասնաւորի՝ Համ-
պուրկէ, Լիւպէքէ եւ Պրէմէնէ, եւ ամբողջ
օրը ոչ նուազ քան 12,000 անձինք այցելե-
ցին Յիշատիկսրուհէ: Երթեկեկութիւնն
այնքան շատ էր որ երկաթուղեաց վարչու-
թիւնը պարտաւորեցաւ երեք արտասովոր
կառախումբեր ճամբայ հանել: Այսպիսի բան
տեսնուած չէր ցարդ: Այցելուաց թափօրը
կարծես ծայր չունէր, եւ իշխանը հարկադ-
րուեցաւ քանի մը ժամ ձեռք սեղմելու պա-
րապիլ:» Նախորդ նախարարապետին ղըր-
կուած ծաղիկները երկաթուղեաց կառքեր
լեցուցած էին, եւ հարիւրաւոր չնորհաւորա-
կան նամակներ եւ հեռագրեր զրկուեցան
առ նա ոչ միայն Եւրոպայի ամէն կողմե-
րէն այլ նաեւ Ամերիկայէ եւ Աւստրալիա-
յէ: Բայնսթակի ազգային ազատական կու-
սակցութիւնն հետադայ հեռագիրը զրկեց.
«Սրտագին չնորհաւորութիւնք եւ բարե-
մաղթութիւնք առ մեծ զիւնադէտն եւ
հայրենասէրն որ փառօք եւ յաջողութեամբ
քսան տարիներ վարեց ճակատագիրն դեր-
մանական հայրենեաց եւ կայսրութեան, որ
վերստին միացեալ էր Կայսեր ձեռամբ:»
Նոյն Տեյչէ Ալէքսանդր Յոյսեօն, որ իբրեւ
բերան Կոմս Գալփերիլի նախարարութեան
երբեմն պարտաւորած է քննադատել Պիզ-
մարք իշխանի վերջերս ըրած ինչ ինչ գոր-
ծերը եւ խօսքերը, հետադայն կը դրէ.
«Պիզմարք իշխանի ծննդեան տարեդարձին
տօնախմբութիւնն այսօր ցոյց կու տայ թէ
գերմանական ազգը դեռ կը յիշէ առ մեծ
զիւնադէտն ունեցած պարտքը, եւ թէ եւ-
րաստագէտ սրտով յետադարձ ակնարկ մը
կը նետէ այն մեծ ժամանակին եւ անոր
արդեանց վրայ, երբ Վիլհելմ Ա. կայսեր ա-
ռաջնորդութեան տակ Գերմանիա իւր ար-
ժանաւոր դիրքն ստացաւ յաշխարհի:»
Վիլհելմ կայսր բոլորովին ապաքինած է
վերջերս ունեցած տկարութեանէն, եւ շատ
զուարթ ժամանակ կ'անցունէ: Նորին Վե-
հախառութիւնն հրաւիրած է Սաքսոնիոյ
թագաւորը, Պալիէրայի խնամակալ իշխա-
նը, Պատէնի Մեծ դուքսը եւ ուրիշ իշ-
խաններ ներկայ դնուիլ գերմանական բա-
նակին մեծ ռազմավորձեւուն որ յառաջիկայ
ամառ տեղի պիտի ունենան Մէցլի մօտ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պեհրինկայ Ծովու վէճն ընդ մէջ Մեծին
Բրիտանիոյ եւ Միացեալ Նահանգաց արդ-
եամբք վերջացած կ'երեւի: Ամերիկեան
նախարարութիւնն ընդունած է Լորտ Սալզ-
պլերիի այն առաջարկը թէ իրաւարարու-
թեան դաշնագիրը բարեփոխուի անոր վրայ
աւելցունելով պարբերութիւն մը որ կը
տրամադրէ թէ՛ եթէ իրաւարարաց վճիռը
Միացեալ Նահանգաց աննպաստ լինի խնդ-
րոյն զլրաւոր կէտերուն վրայ, իրաւարարք
պիտի որոշեն հատուցման չափ մը որ պիտի
տրուի Բրիտանական հպատակ փոկորաց
այն վնասուն համար զոր նոքա պիտի կրեն
իրենց գործերը դադրեցունելով մինչեւ որ
իրաւարարք վճիռ արձակեն, եւ, հակադար-

ձաբար, եթէ վճիռը Մեծին Բրիտանիոյ
հակառակ լինի, իրաւարարք պիտի որոշեն
այն հատուցման չափը որ պիտի տրուի այն
անձանց որք Միացեալ Նահանգաց հպատակա-
նող փոկորսութեան վայրերը վարձած են:
Նախագահ Հարիսըն ծանուցած է Միացեալ
Նահանգաց Ծերակոյտին թէ Լորտ Սալզ-
պլերիի առաջարկն ընդունելի է, եւ այդ
ժողով միաձայնութեամբ ընդունած է ի-
րաւարարութեան դաշնագիրը:

—Ռուսական սահմանադրոյն վրայ եր-
բեմնակի երեւցող գերմանական եւ աւստ-
րիական օդապարիկներ Ռուսաց ուշադրու-
թիւնը գրաւած են: Այս օդապարիկը շատ
յաջողակութեամբ կը զեկավարուին, եւ կը
թուի թէ զինուորական վարչութիւնք դաւած
են օդապարկաց շարժումը կառավարելու
կարեւոր գաղտնիքը: Յիշեալ օդապարկաց
մէջ կան նաեւ երկետրական լոյս արտա-
դրող կազմածներ, որոց չնորհիւ օդանա-
ւորքը մանրամասն կը քննեն ռուսական
ամրութիւնները: Ռուսական Սիբիր թերթը
կը գրէ թէ օդապարկաց այսօրինակ գոր-
ծածութիւնը բռնաբարում մ'է սահմանա-
դրոյ կանոնաց, եւ ռուս սահմանապահ
զօրաց խորհուրդ կու տայ կրակ ընել անոնց
վրայ:

Զօր. Կուրքոյ ազատ կացուցուած է իւ-
րեւ վարչաւիոյ քաղաքային կառավարիչ
ունեցած պարտականութիւններէն, որպէս
զի կարող լինի իւր ամբողջ ուշադրու-
թիւնը տալ զինուորական խնդրոց: Գեր-
մանական եւ աւստրիական սահմանադրոց
վրայ համախմբեալ ռուս զօրաց թիւը 350,
000է 400,000 կը հաշուուի, սակայն Սը-
փեթըրսպուրկի գերմանական դեսպանին
ապահովութիւն տրուած է թէ Ռուսիա
զիտաւորութիւն չունի յարձակիլ Գերմա-
նիոյ վրայ:

—Գերմաներէն Սուրբ Գրոց սրբագրեալ
տպագրութիւնը, որոյ պատրաստութեան
ձեռնարկուեցաւ 1855ին, աւարտելով հրա-
տարակուեցաւ վերջերս: Գերմանիոյ դա-
նադան աստուածաբանական ձեւարանաց
գլխաւոր գիտնական աստուածաբանք այս
գործոյն աշխատակցած են, եւ նոցա ջանքն
եղած է լոկ բացարձակապէս անհրաժեշտ
փոփոխութիւններն ընել, եւ այս փոփո-
խութեանց մէջ եւս Լուտերի թարգմանու-
թեան ոճին ներդաշնակ լեզու մը գործածել,
վասն զի մեծ Բարեկարգչին լեզուն զօրու-
թեան եւ գեղեցկութեան չնորհիւ է որ նո-
րա թարգմանութիւնն անկշռելի յարգ ստա-
ցած է:

—Յոհան Լաթոս անուն գերմանացի
քննած հանքագործը, որ ինչպէս ընթեր-
ցողը կը յիշեն սեպտ. 17էն մինչեւ յունիս.
30 քնացած էր, մեռաւ վերջերս, եւ յետ
զիադնութեան տեսնուած է որ անձանօթ
տեսակ մը նիւթ հաւաքուած էր նորա ող-
նայարի ծովին վրայ:

—Հիւսիսային Գերմանական Լոյտ ա-
նուն շողենաւային ընկերութեան Այպեր
շողենաւը, իւր երկու ամիս Ուայթ
կղզւոյն մօտ ժայռից մէջ խրեալ մնալէ ետ-
քը, անցեալ շաբթու ջրոյն երեսը հանուե-
ցաւ: Անդրիական Սիւնապոյս լրագիրը կ'ը-
սէ, «Հիւսիսային Գերմանական Լոյտ մե-
ծապէս կը դերադանցէ մեր Քիւնարտը
(անդրիական մեծադոյն շողենաւային ըն-
կերութիւնը) իւր շողենաւուց թուով եւ
տարողութեամբ: Եւ եթէ Գերմանացիք
նաւեր ունին իրենց վաճառականութեան
համար, կրնանք տեսնել նաեւ թէ ունին

նաւաստիութեան յարմար անձինք, եթէ ի նկատ առնուին այն տոկոսները, որոնք զոր ցուցին Այսօրի նաւագը:»

—Հունգարիոյ Ելեւմտական նախարարն անցեալ շաբթու զեկոյց թէ զինուորական ծախսոց վրայ յաւելում մը պիտի լինէր: Նախարարն ըսաւ թէ եւրոպական դործոց այժմու վիճակը չէր թոյլատրեր զեղչ մը ընել բանակին ծախքերէն, այլ թէ երկիրն ընդ հակառակն պարտէր մանաւանդ պատ- րաստուիլ ծախսոց նոր եւ աստիճանական յաւելման, քանի որ մեծ եւ փոքր պետու- թիւնք կ'աւելցունէին իրենց սպառազի- նութիւնները: Սակայն, յարեց նախարարը, սոյն յաւելում այնչափ մեծ լինելու չէ որ երկրին ելեւմտական հաւասարակշռութիւ- նը վտանգուի:

—Քառասուն լեռնային թնդանօթներ եւ ուրիշ զինուորական պիտոյքներ Օտեսայէ ճամբայ հանուած են ի Պաթում, ուրկէ թաշքէնտ պիտի ղրկուին սպառազինելու ուրիշ ուսական երկրախոյզ մարմին մը որ յառաջիկայ մայիսին թաշքէնտէ պիտի մեկնի ի Թիպէթ:

—Կ'ըսուի թէ աւերիչ հրդեհ մը հրոյ ճարակ ըրած է Պիրմայի Մանտէլէ քաղա- քին կէսէն աւելին:

—Թոնքինէ ի փարիզ ուղղեալ պաշտօ- նական հետազոտ մը կը ծանուցանէ թէ սահմանադրւոյն վրայ ապստամբաց գրաւած ամրութիւններն առնուած են քանի մը ճակատամարտներէ ետքը: Փրանսացիք ու- նեցած են քսան մեռեալ, որոց երեքն սպայ էին:

—Պաքուէ կը ծանուցուի թէ Կասպից Ծովուն պարսկական ծովեզէն ի Պաքու- գացող շոգենաւ մը, որ բամբակ բեռցած էր եւ առաւել քան 200 ուղեւորներ կը պարունակէր, ընկղմած է իւր բեռան չա- փազանց ծանրութենէն: Սոյն արկածին մանրամասնութիւնք դեռ գիտցուած չեն:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս նախորդ պուլկարական դործակատար Տր. Վուլքովիչի սպանման պարագայից նախնական քննութիւնք ա-ւարտած են: Չեռք բերուած ապացոյցներէ կ'երեւի թէ ոճրագործութենէն քիչ ետքը ձերբակալուած երկու Պուլկարներէն Մէր- ճան անուն անձն է մարդասպանը, եւ միւս իրիսթոյ անուն անձը նորա մեղսա- կիցն է: Սոյն երկու ամբաստանելոց դա- տաստանն ի մօտոյ պիտի սկսի Եղեռնադատ Ատենին առջեւ: Սոցա դէմ դռնուած ա- պացոյցներէն մին է նամակ մը զոր երկու պուլկար փախստականներ զրած են Օտես- սայէ, եւ որոյ մէկ մասն է հետագայն. «Սեպտ. 10ին Օտեսսա հրաւիրեցինք զԽրիս- թոյ եւ յանձնարարութիւն մը ըրինք նմա: Խրիսթոյ Կ. պոլսոյ մէջ իւր բարեկամներէն մին պիտի գտնէ, զոր մենք կը ծանօնանք, եւ նմա պիտի ըսէ պատեհութեան ներկա- յանալուն պէս ջախջախել (մարդուն) գլու- խը: Խրիսթոյ խոստացաւ գտնել այդ բա- րեկամը, եւ ըսաւ թէ վստահութիւն ու- նէր նորա վրայ, որ Պուլկար մէր եւ այս տեսակ դործեր իրեն արհեստ ըրած էր: Խրիսթոյէ նոր նամակ մը ընդունելի, յո- րում կը ծանուցանէ թէ ամենայն ինչ ի կարգին է եւ թէ Տր. Վուլքովիչը ցոյց տալէ զատ բան մնացած չէ:» Խրիսթոյ կ'ընդունի թէ Մէրճանի առաջարկութիւն մը եղած էր սպաննել զՏր. Վուլքովիչ, եւ

սակայն կ'ըսէ թէ սա մերժած էր այդ ա- ռաջարկութիւնը եւ թէ ուրիշ մը դործած էր այդ ոճիրը: Բայց երկու ձերբակալելոց վկայութիւնք հակասական են, եւ դանակա- գործ մը ծանաչեց զՄէրճան ըսելով թէ ինք սրած էր նորա մէկ դանակը, որ ըստ սոյն վկայի նկարագրութեան՝ կը նմանէր զՏր. Վուլքովիչ վերաւորող ոճրագործին դործածած զէնքին:

—Լեւոնի Հեւարի փրկուպէի թղթակիցը այդ քաղաքին արուեստահանգիսին պատ- րաստութեանց վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ արուեստական լիճ մը կազմելու աշխա- տութիւնք փութով յառաջ կը տարուին: Փոքր շոգենաւ մը յանձնարարուած է որ պիտի բանի այս լճին վրայ: Սոյն արուես- տահանգիսին ինքնատիպ յատկանշերէն մին պիտի կազմեն արեւելեան ոճով ըմբ- շամարտութիւնք, որք անտարակոյս արեւ- լելեան խաղերու շահագրգռողաց ուշը պի- տի գրաւեն: Այս ըմբշամարտութեանց պի- տի մասնակցին Բոտոփի հոշակաւոր փո- մաք ըմբիշներէն ոմանք: Որոշուած է նաեւ որ արուեստահանգիսին բոլոր սպասաւորք, այր թէ կին, ազգային զգեստ հագնին: Ար- ուեստահանգիսին մասնակցիլ մտադրող ֆրանսական երկու կարեւոր առեւտրական տանց ներկայացուցիչք Սոֆիա գացին եւ արուեստահանգիսի յանձնախմբին անդամ Մ. Ֆէթվաճիէֆի հետ անտի մեկնեցան ի փրկուպէ հարկաւոր կարգադրութիւններն ընելու համար տեղւոյն վրայ:

—Հանրագումար շինութեանց նախարա- րութիւնը որթալուծի (Ֆէլդշէր) դէմ դնելու համար որդեգրած է ինչ ինչ մի- ջոցներ, որք վաւերացած են կայսերական Իւսթիւ: Հանրային պարտուց վարչութիւ- նը պիտի տայ կէսն ձեռք առնուելիք մի- ջոցներուն ծախսոց որք կը հաշուուին 2,000 ոսկի առաջին տարւոյ համար, եւ տարեկան 600 ոսկի՝ յաջորդ հինգ տարեաց համար: Մայրաքաղաքիս արուարձաններէն էրէնքէյոյ մէջ ամերիկեան որթ հասցու- նելու համար պարտէզ մը պիտի հաստա- տուի, եւ մասնագէտ մը պիտի սորվեցունէ որթատունկ պատուաստելու ամերիկեան կերպը: Այն այգեպանք որ ամերիկեան որթ կը տնկեն իրենց այգեաց մէջ, տասն տարի ազատ պիտի կացուցուին խաղողի տասա- նորդէն:

—Ահմէտ էյուլ փաշա, որում յանձնու- ած էր Եգիպտոսի նոր իրաւի պաշտօնը վաւերացունող Ֆէրճալ տանիլ ի Գահիրէ, անցեալ շաբթու մայրաքաղաքէն մեկնեցաւ կայսերական Իւսթիւ շոգենաւով եւ ե- րեքշաբթի օր հասաւ յԱղեքսանդրիա, ուր մեծ պատուով ընդունուեցաւ, եւ անդ քիչ մը հանգիստ առնլէ ետքը մասնաւոր կա- ռախմով ուղեւորեցաւ ի Գահիրէ: Կայա- րանին մէջ կայսերական պատուիրակը դի- մաւորուեցաւ եգիպտական նախարարաց եւ Ահմէտ Մուխթար փաշայի կողմէ, եւ ապա կառքով ուղեւորեցաւ Ապէտինի պա- լատը, ուր ընդունուեցաւ իրաւ Սպալաս Հիւմի փաշայի կողմէ:

—Խարդախեալ ալիւրի ի Թուրքիա նե- րածութիւնն արգելելու համար ձեռք առ- նուած միջոցները բաւական եղած չեն, եւ ուստի Ներքին դործոց նախարարութիւնը եւ մաքսային տեսչութիւնը կը խորհրդակ- ցին կարգ մը նոր տնօրինութեանց վրայ որովք աւելի լաւ պիտի յաշողին այդ զեղծ- ման առջեւն առնուլ:

—Վեհ. Սուլթանը Մէճիտիյէի ականա-

կուռ պատուանշանը շնորհած է Մեծ Ե- պարքոս ճէվատ փաշայի:

—Ատանայի նահանգին Փայաս քաղաքին բերդին մէջ երեք հարիւր բանտարկեալք կան, սակայն որովհետեւ այս շէնք փլշելու վտանգին մէջ կը գտնուի, բանտարկեալք պիտի փոխադրուին Հոգոսի, Աքքեայի եւ սիւրիական Տրիպոլոյ բերդերը:

—Մարտ 12ին վերջացող տարւոյ միջո- ցին 43,947 տղայք պատուաստուած են իրաւաւէնտիկեար կուսակալութեան մէջ:

—Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ կայսերական Իւսթի մը համաձայն մաս- նաւոր յանձնախումբ մը ի մօտոյ Հիճազ պիտի ուղեւորի եւ միջոցներ ձեռք պիտի առնու հնտախտի ծագման առջեւն առնու համար այդ նահանգին մէջ տարւոյս ուխ- տագնացութեանց միջոցին:

—Հրէից բարբոսապետը Դատական եւ Կրօնական դործոց նախարարութենէն խնդրած է որ թեթեւ յանցանքներով բան- տարկեալ Հրեայք յառաջիկայ զատկական տօնին առթիւ առժամապէս ազատ արձակ- ուին երաշխաւորութեամբ:

Պաքուէ կը ծանուցուի թէ այդ քաղա- քին մէջ հաստատուած հարուստ Հայ մը, Պ. Աւետիս Ղուկասեան, իւր կնոջ եւ եր- կու քերց ի նպաստ 143,000 ռուպլ կտակե- լէ զատ՝ 76,000 ռուպլ եւս կտակած է կրօ- նական, կրթական եւ բարեսիրական նպա- տակաց համար: Հայազգի բարերարը կտակ ըրած է նաեւ որ նաւթային մեծ ընկերու- թեան մը մէջ իւր ունեցած 150,000 ռուպ- լի բաժինը միայ այդ ընկերութեան դրա- մազլիսոյն մէջ, մինչեւ որ տարուէ տարի եղած շահին բարգամբ այդ գումար 400, 000 ռուպլի հասնի, եւ յայնժամ մեծ դպրոց մը հաստատուի այդ 400,000 ռուպլով:

—Գեր. Տրդատ Ծ. Վ. Պալեան եւ Մեծ. Համբարձում էֆ. Մոստիշեան, որ իբրեւ Կեսարիոյ թեմին պատգամաւորներն էջ- միածին պիտի երթան կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար, մայ- րաքաղաք կը սպասուին:

Զմիւռնիոյ առաջնորդ Գեր. Ներսէս Ծ. Վ. Սպանեան, որ իբրեւ եկեղեցական պատգամաւոր իւր վիճակին պիտի մաս- նակցի կաթողիկոսական ընտրութեան, եր- կուշաբթի օր մայրաքաղաքս հասաւ:

Եղեռնոյ, Կարնոյ եւ Եղեռնիոյ թեմերուն աշխարհական պատգամաւորք եւս ընտրու- ած են կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար: Ուրախադիթ իրո- ղութիւն մ'է թէ Թուրքիոյ վիճակաց կող- մէ ցարդ ընտրուած աշխարհական պատ- գամաւորաց շատը խոստացած են իրենց քսակէն ընել յէջմիածին ճանապարհորդու- թեան ծախքը, եւ թէ այդ վիճակաց առաջ- նորդք ընդհանրապէս յօժարութիւն ցու- ցած են մասնակցիլ ընտրութեան իբրեւ ե- կեղեցական պատգամաւոր:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ			
Մարտ 28/9, 1892			
Գոնողիտէ	21 21	Բաժին 72 75	
Պարտուց Յարդարման Թաղադրամ (Թասֆիյէ Ե Տիւլուն Գալմէսի)	20 20	Թաճիկութ 0 մ.	76 38
ԴՐԱՄԱՔ, Օսմ. ոսկին 100 է			
Մէճիտիյէ	108 10	Թուսիյէ Բուլ	89 35
Մէթալիք	96 20	Նաբուլէս	87 22
Պէշիք	402	Գրիմից	54 10
Ալթըլք	402 20	Անգլ. ոսկի	410 5
Մանէթ Թաղադրամ 8 86			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՅՈՋԱԵԱՆ
Ֆինանսըլար Եոգուլը, Ամերիգան Խան